

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

География және табиғатты пайдалану факультеті

Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО кафедрасы

6B05202 - «Экология» ББ бойынша

**«ЕООС – Қоршаған ортаны экологиялық бағалау»
пәнінің қорытынды емтихан**

БАҒДАРЛАМАСЫ

2024-2025 оқу жылы, 3 курс

Білім беру бағдарламаның шифрі және атауы: «6B05202-Экология»

Пәннің коды және атауы: «EOOS – Қоршаған ортаны экологиялық бағалау»

Бағдарлама құрастырушы: т.ғ.к., доцент Құтжан А.Н.

Кафедрасының мәжілісінде қарастырылы және ұсынылды

№ 15 хаттама «18» наурыз 2025 ж.

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАНДЫ ӨТКІЗУ ЕРЕЖЕЛЕРІ МЕН ТҮРЛЕРІНІҢ СИПАТТАМАСЫ

Емтихан нысаны- ауызша офлайн

Кімге ұсынылады: 1 курс магистранты, «7М05211-Экология» мамандығы.

Емтиханды өткізу кестесі: кесте бойынша (кестені қарау)

Емтихан өткізілетін платформа: Универ жүйесі.

Емтихан форматы- офлайн.

Емтихан шарты: прокторинг бойынша нұсқаулықтың талаптарына сәйкес басталардан 30 минут бұрын дайындалуы тиіс.

Балл қою уақыты-48 сағатқа дейін.

Студентке арналған нұсқаулық

Білім алушы міндетті

1. Емтихан өтетін аудиторияға студент кестеде көрсетілген уақыттан бұрын кешікпей келуі керек. Кешіккен білім алушылар емтиханға жіберілмейді.

2. Барлық жеке заттарды арнайы қаіпсіз жерде қалдыру керек.

3. Әр студенттің өзімен бірге қаламы, сынақ кітапшасы немесе жеке куәлігі болуы тиіс.

Куәландырушы құжаттар болмаған жағдайда білім алушы емтиханға жіберілмейді!

Жалған тұлға анықталған кезде тәртіптік жазаға жалған тұлға да, сондай-ақ білім алушының өзі де жауапкершілікке тартылады.

4. Білім алушы келу парағына қол қою керек және келу парағында көрсетілген орынға отыруы тиіс.

5. Кезекші оқытушының нұсқауларын мұқият тындап, оларды орындаулары керек.

6. Егер емтихан билетінің сұрақтарын оқу және түсіну басып шығару сапасының нашарлығынан қиын болса немесе жауап парағында деканаттың мөрі болмаса, онда кезекші оқытушыға хабарлауы тиіс.

7. Әрбір емтихан сұрағына жауап рет-ретімен ауызша баяндалуы тиіс, бір сұраққа жауапты әртүрлі бытыраңқы түрде баяндауға жол берілмейді.

8. Қажет болған жағдайда студент кезекші оқытушыдан қосымша жауап парағын сұрауға болады.

Тыйым салынады:

1. Емтихан кезінде рұқсат етілмеген қосалқы материалдар мен құралдарды (шпаргалкалар, ұялы телефондар (қосылған немесе ажыратылған), өзге де электрондық құрылғыларды және т.б. өзімен бірге алып жүру.

2. Жауап парағы мен емтихан билетін басқа білім алушыларға беру (ауысу).

3. Кезекші оқытушының рұқсатынсыз шу шығару, сөйлесу, орнынан тұру және аудиторияда жүру.

5. Емтихан билетінің сұрақтарына жауапты уақытынан бұрын аяқтауды қоспағанда, кезекші оқытушының рұқсатынсыз емтихан аудиториясынан шығу.

Бағалау саясаты және бағалау критерийлері:

Емтиханда бір билетте 3 сұрақ қамтылған.

Емтихан тапсырушының билетке жауап беру барысында, жауаптың толықтығы мен нақты болуы бағаланады. Баға сұрақтың мазмұны толық ашылмаса төмендетіледі. Сұрақтың мазмұнына сәйкес келмейтін жауаптар бағаланбайды.

Әрбір дұрыс жауаптың бағалануы:

1-сұрақтарға жауап **33 баллмен**,

2-сұрақтарға жауап **33 баллмен**,

3-сұрақтарға жауап **34 баллмен** бағаланады

3 сұрақтың орташа арифметикалық мәні шығарылады.

Емтиханның максималды баллы – 100.

Бағалау саясаты: Емтихан нәтижесі 100 баллдық шкала бойынша бағаланады, тиісті халықаралық тәжірибеде қабылданған әріптік жүйедегі сандық эквиваленті және бағалау дәстүрлі жүйе бойынша қойылады. 3 Сұрақ бойынша бірінші сұраққа 33 бал, екінші сұраққа 33 бал, 3 сұраққа 34 бал қойылады.

1-кесте – Бағалау саясаты

Бағалау	Критерийлер:
«Өте жақсы»	1. Теориялық сұрақтарға дұрыс және толық жауаптар берілген. 2. Практикалық тапсырма толығымен шешілген. 3. Материалдар логикалық жүйелілігіне сәйкес сауатты берілген. 4. Шығармашылық қабілеттері көрсетілген.
«Жақсы»	1. Теориялық мәселелер дұрыс, бірақ толық емес жауаптар, мәнсіз қателіктері немесе дәлсіздіктер кездеседі. 2. Практикалық тапсырма орындалған, алайда жіберілген болмашы қателік кездеседі. 3. Материалдар логикалық сауаттылықпен жасалаған.
«Қанағаттанарлық»	1. Жауаптар теориялық сұрақтар негізінен дұрыс, бірақ толық емес, дәлсіздік және логикалық қателік кездеседі. 2. Тәжірибелік тапсырма толық емес. 3. Материалы сауатты, бірақ логикалық жүйелілігі қарастырылмаған.
«Қанағаттанарлықсыз»	1. Жауапта теориялық сұрақтарға байланысты өрескел қателіктер жіберілген. 2. Практикалық тапсырма орындалмаған. 3. Баяндау жауабында грамматикалық, терминологиялық қателіктер жіберілген, логикалық жүйелілік сақталмаған.

Қорытынды бақылауға дайындық тақырыптары

Қоршаған ортаға әсерді бағалау негіздері. ҚОӘБ мақсаты, принциптері және жүргізу әдістері. Қоршаған ортаға әсерді бағалаудың практикалық негіздері. ҚОӘБ рәсімі. ҚОӘБ-ға қоршаған орта жағдайын бағалау. ҚОӘБ жүргізу сатылары. ҚОӘБ бөлімдері. ҚОӘБ қатысты қоршаған ортаны сипаттау. Қоршаған ортаға әсерді бағалау міндеттілігі мен ҚОӘБ кезеңдері. ҚОӘБ-ға қажетті норматив түрлері мен талаптары. ҚОӘБ жүргізуде ҚО әсерді анықтау. Кәсіпорынды орналастыруды экологиялық негіздеу. ҚОӘБ-да алдынала инженерлік экологиялық зерттеу. ҚОӘБ жүргізетін өндіріс орнын географиялық және климаттық тұрғыдан орналастыру. Өндірістің ситуациялық карта-схемасы. Қоршаған ортаға әсерді бағалау міндеттілігі мен кезеңдері. Инженерлік-экологиялық зерттеуді далада жүргізу. Далалық жұмыстарды жүргізудің жалпы мәселелері. Қоршаған ортаға әсерді бағалауда ластау көздерінен атмосфера ауасына тасталынатын зиянды заттардың максимал концентрацияларын анықтау. Қоршаған ортаның ластануының фондық көрсеткіштері мен жүргізу әдістері. Қоршаған ортаға әсерді бағалауды ұйымдастыру және жүргізу реті. Қазақстанда жобаланатын шаруашылық объектілеріне ҚОӘБ жүргізуге нұсқаулық.

Ластау көздерінен атмосфера ауасына шығарылатын зиянды заттардың максимал концентрациялары білінетін максимал қашықтықты анықтау. Қоршаған ортаға әсерді бағалау барысында ескерілетін экологиялық талаптар. ҚОӘБ жүргізуде ҚОҚ шараларының жер жобасы үшін тізбесі. ҚОҚ шаралары. Табиғи және әлеуметтік-экономикалық жағдайға шолу. Негізгі әсерлер және оларды азайтуға жүргізілетін әрекеттер. ҚОӘБ жүргізуде регионды табиғи экологиялық сипаттау. Қоршаған ортаға әсерді бағалау барысында ескерілетін экологиялық талаптар. ҚОӘБ әлеуметтік-экологиялық зерттеу жүргізу. Территорияның табиғиресурстық базасын сипаттау. ҚР шаруашылық әрекеттерді нормативтік тұрғыдан негіздеу. Әлеуметтік-демографиялық ситуация. Бағаланатын жердегі кәсіпорындар сипаты. ҚОӘБ

атмосфераға әсерді бағалау. Атмосфера құрылымы және ластануы. Атмосфералық ауа қабатының зиянды заттарды сейілту ерекшеліктері. Ландшафтардың әлеуметтік-экономикалық функциялары. Жер беті суларына әсерді бағалау. Су көздерінің экологиялық сипаттары. Атмосфераның ластану индексін қарастыру. ҚОӘБ-да литосфера, өсімдік жамылғысы мен жануарлар әлеміне әсерді бағалау ерекшеліктері. Литосфераға әсерді бағалау.

Экологиялық дағдарыс себептері және оның литосфераға әсері. Адам тіршігінің жердің топырақ жамылғысына әсерін бағалау. Қалдықтардың жердің топырақ қабатына әсерін бағалау. I, II санатты зиянды заттар бойынша қоршаған әсерді бағалау ерекшеліктері. Өсімдік жамылғысы мен жануарлар әлеміне әсерді бағалау. Бағалауда биоиндикациялық әдісті пайдалану. Халықтың әлеуметтік және экономикалық тіршілік жағдайын бағалау және болжау. I санат кәсіпорындары үшін ҚОӘБ-да техника мен технологияларға қойылатын талаптар.

Әдебиет:

1. Стурман, В.И. Оценка воздействия на окружающую среду: Учебное пособие / В.И. Стурман. - СПб.: Лань, 2015. - 352 с
2. Тарасова, Н.П. Оценка воздействия промышленных предприятий на окружающую среду: Учебное пособие /Н.П. Тарасова, Б.В. Ермоленко, В.А. Зайцев, С.В. Макаров. - М.: БИНОМ. ЛЗ, 2013. - 230 с.
3. Тарасова, Н.П. Оценка воздействия промышленных предприятий на окружающую среду: учебное пособие /Н.П. Тарасова, Б.В. Ермоленко. - М.: Бином. Лаборатория знаний, 2013.-230 с.
4. Шекова, Е.Л. Оценка воздействия на окружающую среду: Уч.пособие / Е.Л. Шекова. - СПб.: Лань, 2015. - 352 с.

Қосымша.

1. Таловская А. В. Оценка воздействия на компоненты природной среды. Лабораторный практикум [Электронный ресурс]: учеб. пособие / А. В. Таловская, Л. В. Жорняк, Е.Г. Язиков – Электрон. текстовые данные. – Томск: Томский политехнический университет, 2014. – 87 с

2. Основы экологического мониторинга: практ. пособие для бакалавров экологии / И. С. Белюченко, А. В. Смагин, Г. В. Волошина [и др.]. – Краснодар: КубГАУ, 2013.-252 с.

Онлайн режимінде қол жетімді: *Қоршаған ортаға әсерді бағалау* бойынша қосымша оқу материалы, сонымен қатар үй тапсырмасы мен СӨЖ үшін пайдаланылатын құжаттама оны univer.kaznu.kz. сайтындағы ПОӘК бөлімінде парағыңызда қол жетімді.

Зерттеушілік инфрақұрылымы

- 1.Факультеттің дәріс және зертхана аудиториялары

Мәліметтердің кәсіби ғылыми базасы

- 1.ЭБС «Эпиграф» - <https://elib.kz/ru/search/>
- 2.Цифрлік кітапхана «Aknurpress» - <https://aknurpress.kz/>

Интернет-ресурстар

- 1.<https://elib.kaznu.kz/>
- 2.<http://elibrary.ru/>
4. <https://ecogofond.kz/>
5. <https://www.gov.kz/memleket/entities/ecogeo?lang=kz>

Қолданатын бағдарлама

- 1.2GIS

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ БОЙЫНША
ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУДЫ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ
БАҚ/АУЫЗША (ОФЛАЙН)

Пән: Қоршаған ортаны экологиялық бағалау. Форма: дәстүрлі ауызша/офлайн. Платформа: Универ жүйесі

Балл Критерий	ДЕСКРИПТОРЛАР				
	Өте жақсы 90–100 балл	Жақсы 70–89 балл	Қанағаттанарлық 50–69 балл	Қанағаттандырылғысыз	
				25–49 балл	0–24 балл
1-сұрақ 33 балл	30-33	23-29	17-23	8-16	0-8
1. Курстың теориясы мен тұжырымдамасын білу және түсіну.	Сұрақтарға толық жауаптар берілді, көрнекі мысалдармен суреттелді; жауаптар сауатты ғылыми тілде баяндалды, барлық экологиялық экономикалық терминдер мен ұғымдар дұрыс қолданылды және дұрыс сипатталды.	Сұрақтарға жалпы дұрыс жауаптар берілді, бірақ кейбір жауап толық болмады. Барлық экологиялық - экономикалық ғылымына қатысты терминдер дұрыс қолданылмады, келтірілген мәліметтерде қате болды және сондай-ақ стилистикалық қателіктер де болды. Жауаптар мысалдармен дұрыс көрсетілмеді.	Сұрақтарға жауаптар үзінді болып табылады, келтірілген тұжырымдар дұрыс емес. Тақырыпты толық ашылмады. Жауап жалпы курстың мазмұны бойынша болды, нақты мәселелерді сипаттай алмады.	Жауаптар сұрақтардың мазмұнына сәйкес келмейді. Пәннің сұрақтарына қатысты негізгі ұғымдар қате түсіндірілді.	Сұрақтарға жауаптар бере алмады; студент пән мазмұнының негізгі бөлігін білмейді немесе түсінбегені көрсетілді. Емтихан ережелері сақталмады.
2-сұрақ 33 балл.	30-33	23-29	17-23	8-16	0-8
2. Таңдалған әдістеме мен технологияны нақты қолданбалы тапсырмаларға қолдану.	Курстың технологиясы мен әдісі жақсы қолданылды; экологиялық экономикалық ұғымдар міндетке қажетті қолданылды, қойылған негізгі проблема логикалық және дәлелді түрде ашылды.	Курстың әдісі мен студенттің алған білімі толық қолданылмады, бірақ нақты практикалық мәселелерді шешуге бейімделген; студенттің берген жауаптары мазмұны бойынша реттелмеген, жауапта маңызды емес қателіктер болды, бірақ негізгі сұрақтың арқасында жақсы жауап бере алды;	Курстың құралдары жартылай қолданылды, мазмұны толық ашылмады, жауапта дәлсіздіктер болды, жауаптардың логикасы бұзылды, берілген материалдың мағынасы жоқ, пәнаралық байланыстар туралы түсінік болмады.	Пәннің маңызды бөлігі дұрыс қолданбады, жауаптарда көп қателіктер жіберілді, билет бойынша қосымша сұрақтарға жауап бере алмады пәнге қатысты әдістерді қолдана алмады.	Қойылған мақсат шешілмеді, себебі әдістер мен технологияны дұрыс қолданыла аймағаны көрсетілді; жауап беру кезінде (бір сұраққа) көптеген қателіктер жіберілді; пәннің материалдың игермеген. Қорытынды бақылау жүргізу қағидалары сақталмады.

3-сұрақ 34 балл.	31-34	24-30)	17-23	9-17	0-9
3.Таңдалған әдістеменің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау және талдау, нәтижені негіздеу.	Белгілі бір тақырып бойынша әдістер мен технологияларды интеграциялау, негіздеу және талдау, жауапты құрылымдау, емтихан билеті мәселесі бойынша қолданыстағы теориялардың, ғылыми мектептердің, бағыттардың 5 ережесін талдау қабілетінің болуы, жауаптар мысалдармен және көрнекі материалдармен, оның ішінде білім алушының өз тәжірибесінен суреттеледі; диалог жүргізу және ғылыми пікірталасқа түсу қабілетін көрсетті.	Білімді жаңғырту кезінде елеусіз қателіктер жібере отырып, ғылыми-техникалық терминдерді қолдану арқылы өз пайымдауларын бекіту үшін көрнекі материалдарды кейіннен пайдалана отырып, курстың әдістері мен технологияларын қолдануды интеграциялау жәнеталдау; емтихан билеті мәселесі бойынша қолданыстағы теориялардың, ғылыми мектептердің, бағыттардың 3-4 ережесін талдау.	экологиялық және экономикалық заңдылықтар мен принциптерінің жалпы негіздемесі, оқу бағдарламасына сәйкес материалдың негізгі көлемін оның көбеюіндегі қиындықтармен және жетекші сұрақтардың талабымен әлсіз қолданды;	Курстың әдістері мен технологияларын қолданудың негізділігі мен талдауының болмауы, репродуктивті сипаттағы сұрақтарға жауап беру кезінде қиындықтар кездесті.	Мысалдар келтіруде, көрнекі материалдарды қолдануда курс әдістемесін қолдану қабілетінің болмауы; Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзылды.